

Exploring the Challenges of Social Care System for Students: A Qualitative Study Conducted in Kerman, Iran

Zahra Fallah: M.A. student in social work, department of social work & social policy, faculty of social sciences, Yazd University, Yazd, Iran. z.fallah1401@gmail.com

Seyed Reza Javadian*: Associate professor in social work, department of social work & social policy, faculty of social sciences, Yazd University, Yazd, Iran. javadian@yazd.ac.ir

Ahmad Kalateh Sadati: Associate professor in sociology, sociology department, faculty of social sciences, Yazd University, Yazd, Iran. asadati@yazd.ac.ir

Abstract

Introduction: The Social Care System (SCS) for students is a plan that has been developed to prevent and control social harm towards students in schools across Iran. The plan has been implemented in schools and focuses on the role of social workers. It is important to identify any challenges or problems that may arise with the implementation of this plan to ensure that it can be evaluated and reviewed effectively. Therefore, the purpose of this research is to discover and explore any potential challenges associated with the SCS for students.

Methods: This is a qualitative study conducted in Kerman, Iran in 2023, using a phenomenological approach. The study includes interviews with thirty participants who are familiar with the plan, including students, teachers, and school counselors. The interviews were conducted in a semi-structured manner, and the data collected was analyzed using thematic analysis.

Results: The research objective has led to the construction of three key themes, which are discussed below. The first theme is "Policy Weaknesses," which includes several subcategories such as programs lacking continuity, infrastructure, coordination, and qualified staff. The second theme is "Content Weaknesses," which includes issues such as content being unfit for the culture and understanding of the target audience, and the lack of a rethinking approach. The third theme is "Implementation Obstacles," which encompasses challenges related to school ambassadors, students, school domain limitations, and family problems.

Conclusions: In conclusion, revising the content and implementation methods of the student's social care system can make it more effective in controlling and preventing social problems.

Keywords

Social Harm, Students, Social Care System, Social Care, Social Work

*Corresponding Author
Study Type: Original
Received: 15 May 2023
Accepted: 27 Jan 2024

Please cite this article as follows:

Zahra Fallah Z, Javadian S, and Kalateh Sadati A. Exploring the challenges of social care system for students: A qualitative study conducted in Kerman, Iran. Quarterly Journal of Social Work. 2019; 12 (1); 5-14

مطالعه چالش‌های نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان مطالعه‌ای کیفی در شهر کرمان

زهرا فلاح: دانشجوی کارشناسی ارشد مددکاری اجتماعی، گروه مددکاری اجتماعی و سیاست‌گذاری اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. z.fallah1401@gmail.com

سید رضا جوادیان*: دانشیار مددکاری اجتماعی، گروه مددکاری اجتماعی و سیاست‌گذاری اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. javadian@yazd.ac.ir

احمد کلاته ساداتی: دانشیار جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. asadati@yazd.ac.ir

واژگان کلیدی

آسیب اجتماعی،
دانش‌آموزان، طرح
نماد، مراقبت اجتماعی،
مددکاری اجتماعی

* نویسنده مسوول
نوع مطالعه: پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۲۵
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۰۷

چکیده

مقدمه: طرح نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان یا به اختصار نماد به‌عنوان یکی از طرح‌های مراقبتی به‌منظور کنترل و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در مدارس ایران و با تاکید بر نقش مددکاران اجتماعی اجرا می‌گردد. شناسایی چالش‌ها و مشکلات این طرح مهم می‌تواند در فرایند ارزیابی و بازنگری آن موثر باشد. لذا هدف تحقیق حاضر کشف و واکاوی این چالش‌ها می‌باشد.

روش: این مطالعه کیفی، از نوع پدیدارشناسی بوده و در سال ۱۴۰۱ در شهر کرمان انجام شد. تعداد سی نفر از افراد مطلع از طرح شامل دانش‌آموزان، معلمان و مشاوران مدرسه در مدارس به‌صورت هدفمند مورد مصاحبه نیمه‌ساختاریافته قرار گرفتند. داده‌ها به روش تحلیل مضمون مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج: ناظر به هدف تحقیق سه مضمون بر ساخت شده عبارتند از: ضعف سیاست‌گذاری مشتمل بر زیرمقوله‌های برنامه‌های فاقد تداوم، فراهم نبودن زیرساخت‌ها، ناهماهنگی و نبود نیروی متخصص بود. ضعف محتوایی شامل نامناسب بودن محتوا با فرهنگ و فهم گروه هدف، و نبود رویکرد بازاندیشی می‌باشد. مضمون موانع اجرایی شامل مشکلات مرتبط با سفیران مدارس، مشکلات مرتبط با دانش‌آموزان، محدودیت‌های حوزه مدارس و مشکلات خانواده‌ها بود.

بحث و نتیجه‌گیری: در نهایت طرح نماد می‌تواند در زمینه کنترل و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی کارآمدی بیشتری داشته باشد، مشروط بر آن‌که به لحاظ محتوایی و شیوه اجرا مورد بازاندیشی و بازنگری قرار گیرد. تحقیق و بررسی در مورد الگوی بازنگری شده نیازمند اقدامات پژوهشی و سیاستی می‌باشد که پیشنهاد پژوهش حاضر است.

مقدمه

اهمیت مدارس در کنترل و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی کودکان و نوجوانان ابعادی مضاعف دارد. بروز بسیاری از اختلالات رفتاری در این دوران نشان دهنده وجود آسیب‌های اجتماعی در بزرگسالی است. چنانچه ویکتور هوگو در قرن هفدهم میلادی در سخنی مشهور می‌گوید: «در مدرسه‌ای که باز شود، در زندانی بسته می‌شود.» یکی از نقش‌های مهم تحصیل و تعلیم و تربیت در پیشگیری از بزهکاری است. [۱] براین اساس دهه‌هاست که بسیاری از کشورهای جهان به این نتیجه رسیده‌اند، که راه پیشگیری از بروز آسیب و جرم و بزه در جامعه از طریق پیشگیری وضعی، پیشگیری مبتنی بر پلیس و کنترل‌های بیرونی و اعمال کیفر و حبس نیست بلکه شیوه‌ها و عملکردهای آموزشی و پرورشی، مهارت آموزی در جهت پیشگیری و کنترل آسیب در سنی که شخصیت فرد در حال رشد و شکل‌گیری است، از مهمترین روش‌های کاهش آسیب‌های اجتماعی می‌باشد. [۲] در ایران نیز با گسترش آسیب‌های اجتماعی و درگیری دانش‌آموزان و فضای مدرسه با این آسیب‌ها، توجه به طرح‌های پیشگیرانه و توانمندسازی ضرورت پیدا کرد. یکی از این برنامه‌ها، طرح نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان می‌باشد، که به‌طور اختصار طرح نماد نام دارد. این طرح از طریق سند همکاری در شانزده آذر ۱۳۹۷ در شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی تحت عنوان میثاق همکاری‌های چند جانبه میان وزارت آموزش و پرورش، قوه قضائیه، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی تصویب شد. منظور از نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان، مجموعه‌ای نظام یافته از خدمات و برنامه‌ها، شامل غربالگری، آموزش، توانمندسازی و حمایت‌های روانی، اجتماعی به‌منظور مراقبت دانش‌آموزان در برابر رفتارهای پرخطر، آسیب‌های اجتماعی و جرم‌ها از طریق مداخله به موقع و موثر است. در این سند بر مهار زمینه‌های آسیب اجتماعی در سه فضای مدرسه، خانواده، محله و با تاکید بر مدرسه به‌عنوان جدی‌ترین فضای اجتماعی کودکان و نوجوانان تاکید می‌شود. [۳] با توجه به آمارهای ارائه شده حدود یک درصد از دانش‌آموزان در معرض شدید آسیب‌های روانی و اجتماعی قرار داشته و نیاز به درمان دارند و سی درصد به شدت نیازمند توانمندسازی در زمینه‌های مختلف می‌باشند. [۴] براساس تحقیقات حسینی سنگریزه و همکاران [۵] مواردی چون توسعه برنامه‌های فرهنگی و تربیتی، مشارکت والدین، آموزش مهارت‌های زندگی، آموزش خودمراقبتی، آموزش خانواده متناسب با دوره‌های رشدی کودکان و نوجوانان، همسویی رسانه‌های جمعی و تلویزیون با برنامه نظام مراقبت اجتماعی، می‌تواند به اثربخشی نتایج برنامه‌های نظام مراقبت اجتماعی در مدارس کمک کند. همچنین در همین زمینه احدی و احمد آبادی [۶] عنوان کردند: نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان با چالش‌ها و تعارضاتی از جمله بی‌توجهی به مهدکودک و پیش دبستانی، بی‌توجهی به آموزه‌های پیشگیری وضعی، نبود نیروی متخصص جرم شناس در طراحی، برنامه‌ریزی و اجرا روبرو بوده است. در همین راستا رجبی پور [۷] بر پیشگیری اجتماعی رشد مدار در قالب تعامل پلیس با آموزش و پرورش، اجرای آموزش و آگاه‌سازی با روش‌های متفاوت به دانش‌آموزان از سوی پلیس برای مهار بزهکاری دانش‌آموزان تاکید داشتند. [۸] تقویت شخصیت‌های مراقبت اجتماعی از طریق خودسازی، فعالیت‌های خودجوش، الگوسازی و شرطی‌سازی، و یکپارچه‌سازی فرهنگ مدرسه از طریق فعالیت‌های اجتماعی و کنش اجتماعی انجام می‌شود. [۹] متخصصان بهداشت و مراقبت‌های اجتماعی ملزم به همکاری با یکدیگر برای اجرای مراقبت‌های شخص محور هستند. [۱۰] همچنین شیک و همکاران [۱۱] نیز آموزش مهارت‌های زندگی را در برنامه درسی مدرسه ناکافی می‌دانستند و تاکید بر نیاز شدید برای افزایش آموزش مهارت‌های زندگی در نوجوانان داشتند. دبرا و سمینی [۱۲] در مقاله‌ای به بررسی عوامل خطر دانش‌آموزی و زیست محیطی مرتبط با ترک تحصیل و نقش مددکار اجتماعی مدرسه می‌پردازد. مددکاران اجتماعی می‌توانند در تلاش‌های چند سطحی در پیشگیری از ترک تحصیل نقش مهمی ایفا کنند. سهیل ساندهیو و همکاران [۱۳] نیز اظهار داشتند، به‌منظور تکمیل برنامه‌های مراقبتی، غربالگری مستمر نیازهای اجتماعی و ارجاع توسط مدیران مرکز پروسه‌ای لازم است. موارد فوق دال بر اهمیت اجرای طرح نماد در نظام پرورشی و تربیتی دانش‌آموزان دارد. در این زمینه سیاست‌گذاران آموزش و پرورش نیازمند فهم دقیق نقاط قوت و ضعف و نیز چالش‌ها و موانع هستند. ناظر به این امور تاکنون مطالعه‌ای در کشور انجام نشده است. لذا ضرورت انجام مطالعه‌ای با موضوع چالش‌های نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان احساس شد. از سوی دیگر وضعیت نظام اجتماعی گویای افزایش ارتکاب به جرم توسط کودکان و نوجوانان در سال‌های اخیر است که ذهن حقوقدانان و پژوهشگران حوزه پیشگیری از جرم را به خود معطوف کرده است. محققان درصدد شناخت علل بزهکاری این قشر از جامعه به‌منظور پیشگیری از جرم و بزه

است که با شناسایی چالش‌های نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان، وضعیت این طرح را به لحاظ سیاست‌گذاری، محتوایی و اجرایی مطالعه کند.

هستند. برای تامین سلامتی افراد، پیشگیری از معالجه بهتر است. چراکه جلوگیری از ریشه گرفتن عادات‌های مجرمانه، از رها ساختن کودک در محیط‌های جرم‌زا و انتظار برای رسیدن وی به مسوولیت کیفری و ورود به سیستم دادرسی موثرتر است. [۱۴] از همین رو پژوهش حاضر در صدد آن

روش

مطالعه کیفی حاضر در سال ۱۴۰۱ در شهر کرمان انجام شد. این پژوهش کیفی از نوع پدیدارشناسی بوده و از روش تحلیل مضمون برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است. مشارکت‌کنندگان در تحقیق شامل سفیران و مجریان طرح نظام مراقبت اجتماعی اعم از معلمان، مشاوران مدرسه و دیگر مسوولین مرتبط با این طرح و همچنین دانش‌آموزان و والدین آن‌ها در مدارس دخترانه و پسرانه شهر کرمان بودند. حجم نمونه بر اساس معیار اشباع در تحقیقات کیفی پانزده نفر از گروه هدف شامل ده نفر دانش‌آموز و پنج نفر از والدین آن‌ها، ده نفر از مجریان و سفیران طرح و پنج نفر از کارکنان مدارس اعم از دبیران و مدیران بودند. در مجموع با سی نفر مصاحبه نیمه‌ساختار انجام شد. مشخصات مشارکت‌کنندگان در جدول شماره یک آمده است. روش نمونه‌گیری در این تحقیق از نوع نمونه‌گیری هدفمند با حداکثر تنوع بود. مدت زمان مصاحبه‌ها از پنجاه تا صد و بیست دقیقه به طول انجامید. مصاحبه‌ها تا زمانی که پاسخ‌ها و بحث‌های افراد شکلی از تکرار به خود می‌گرفت ادامه پیدا می‌کرد. تحلیل داده‌ها به روش تحلیل مضمونی انجام شد، که شامل مراحل پیش‌رو بود. **آشنایی با متن:** مرحله‌ای از تحقیق که پژوهشگر با خوانش چندباره‌ای داده‌ها درصدد به‌دست آوردن

جدول (۱) مشخصات مشارکت‌کنندگان در مطالعه		
شماره	سن	نقش
۱	۱۶	دانش‌آموز رشته تجربی
۲	۱۶	دانش‌آموز رشته طراحی
۳	۱۷	دانش‌آموز رشته انسانی
۴	۱۸	دانش‌آموز رشته تجربی
۵	۱۵	دانش‌آموز رشته ریاضی
۶	۱۷	دانش‌آموز رشته انسانی
۷	۱۸	دانش‌آموز رشته کامپیوتر
۸	۱۵	دانش‌آموز رشته تجربی
۹	۱۸	دانش‌آموز رشته ریاضی
۱۰	۱۵	دانش‌آموز رشته ریاضی
۱۱	۴۵	سفیر و مشاور طرح نماد در زمینه کار با والدین و معلمان، لیسانس علوم تربیتی، معلم ابتدایی
۱۲	۴۰	سفیر طرح نماد، لیسانس علوم تربیتی، معاون پرورشی متوسطه دوم
۱۳	۳۵	سفیر طرح نماد در متوسطه اول و دوم، لیسانس مشاوره، مشاور مدرسه
۱۴	۳۳	سفیر طرح در متوسطه دوم، دکتری فلسفه علوم تربیتی، دبیر متوسطه اول
۱۵	۴۰	نماینده قوه قضائیه در زمینه جرم و خشونت در طرح نماد، فوق لیسانس روانشناسی
۱۶	۵۰	مسوول اجرایی و راهبردی طرح نماد در کرمان، دکتری روانشناسی بالینی
۱۷	۴۶	سفیر طرح در متوسطه دوم، لیسانس علوم تربیتی، معلم ابتدایی
۱۸	۳۹	سفیر طرح در متوسطه اول و دوم، لیسانس مشاوره، مشاور مدرسه
۱۹	۳۲	سفیر طرح نماد در متوسطه دوم، لیسانس مشاوره، مشاور مدرسه
۲۰	۳۶	سفیر طرح نماد در متوسطه اول، دیپلم، سرایدار مدرسه
۲۱	۴۴	مدیر هنرستان، لیسانس الهیات
۲۲	۳۳	معاون پرورشی، لیسانس علوم تربیتی
۲۳	۴۰	دبیر فیزیک متوسطه دوم، لیسانس
۲۴	۴۲	دبیر ریاضی متوسطه دوم، لیسانس ریاضی
۲۵	۴۲	دبیر ادبیات متوسطه اول، لیسانس
۲۶	۳۹	مادر دانش‌آموز، لیسانس، مطلقه
۲۷	۴۰	مادر دانش‌آموز متوسطه دوم، دیپلم، خانه‌دار
۲۸	۴۲	مادر دانش‌آموز متوسطه دوم، دیپلم، خانه‌دار
۲۹	۳۵	مادر دانش‌آموز متوسطه دوم، لیسانس مدیریت بازرگانی، کارمند
۳۰	۴۸	پدر دانش‌آموز متوسطه دوم، پنجم دبستان، بنا

چهارچوب کلی از واقعیت است. **کدگذاری:** محقق در این مرحله خط به خط داده‌ها را کدگذاری می‌نماید. **ترسیم نقشه:** در این مرحله محقق نقشه مضمونی از کدگذاری‌های صورت گرفته را عرضه می‌کند. [۱۵] روایی و پایایی داده‌ها نیز به‌صورت پیش‌رو بررسی شد. **اعتبار:** صرف زمان کافی برای هر مصاحبه و تایید فرایند پژوهش از سوی دو تن از اساتید گروه مددکاری اجتماعی دانشگاه یزد. **انتقال پذیری:** کسب نظر و تایید چهار مجری طرح در شهر کرمان که در پژوهش مشارکت نداشتند، در زمینه یافته‌های پژوهش. **اطمینان پذیری:** یادداشت برداری، ثبت و ضبط کلیه مصاحبه‌ها و رخدادهای طول مصاحبه. **تایید پذیری:** مستندسازی و حفظ همه گام‌های پژوهش با نظارت تام استادان راهنما و مشاور. اخلاق تحقیق در این پژوهش مورد نظر پژوهشگران بود. به‌این منظور رعایت گمنامی مشارکت‌کنندگان و صداقت در مسیر تحقیق، تحلیل داده‌ها و گزارش آن‌ها نیز مورد توجه بود.

ملاک‌های ورود و خروج

ملاک‌های ورود: مجریان، دانش‌آموزان و والدین نسبت به طرح نماد آگاهی داشته و در برنامه‌های طرح نماد حضور داشته‌اند.

همچنین این گروه ساکن شهر کرمان بوده و نیز تمایل به شرکت در پژوهش و مصاحبه داشته باشند. **ملاک‌های خروج:** ناآگاهی از چگونگی اجرای طرح و حضور نیافتن در برنامه‌های طرح نماد را شامل می‌شود.

یافته‌ها

نتایج تحقیق نشان داد که طرح نماد با وجود اهمیت و ارزش محتوایی در عمل با مشکلات زیادی مواجه شده است. مشکلاتی که از سطوح کلان نظام اجتماعی تا سطوح خرد را شامل می‌شود. مشکلات مذکور در سه مضمون ضعف سیاست‌گذاری، ضعف محتوایی و موانع اجرایی بر ساخت شد و در جدول شماره دو آمده است.

۱- ضعف سیاست‌گذاری، ضعف سیاست‌گذاری در واقع به مساله‌ها و مشکلاتی اشاره دارد که مانع ایجاد بسترهای لازم برای اجرای درست و کامل طرح گردیده است. در این بخش مشکلاتی که به سبب سیاست‌گذاری ضعیف در این طرح نمایان شده و شامل برنامه‌های فاقد تدوین، فراهم نبودن زیرساخت‌ها، ناهماهنگی و ضعف دغدغه متخصصین است، تشریح می‌گردد.

۱-۱ برنامه‌های فاقد تدوین: مصاحبه‌شوندگان بر نبود تدوین و انسجام لازم در اجرای طرح نماد تاکید می‌کردند و یکی از دلایل کم بازده شدن این طرح را مقطعی و فشرده بودن کارگاه‌های آموزشی می‌دانستند. چرا که تمرکز سفیران طرح را به برگزاری جلسات آموزشی و عرضه گزارش در این رابطه معطوف می‌کرد و ممکن است هدف اصلی طرح یعنی شناسایی و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی را در حاشیه قرار دهد. در ادامه شرکت‌کننده شماره چهار گفت: «اولین موردش را مداوم نبودن طرح میدانم سطحی نگری و

جدول (۲) مفاهیم، مضامین فرعی و اصلی مرتبط با چالش‌های طرح نماد
مضامین اصلی /// مضمون فرعی (۱) مفاهیم- مضمون فرعی (۲) مفاهیم- مضامین فرعی (۳) مفاهیم
ضعف سیاست‌گذاری /// برنامه‌های فاقد تدوین (نبود تدوین و انسجام، مقطعی بودن، فشرده‌گی جلسات)- فراهم نبودن زیر ساخت‌ها (فراهم نبودن زیر ساخت‌های اجرایی، نبود مدیریت راهبردی، علل مداخله‌گر در اجرا، نبود دوراندیشی و انعطاف برای شرایط ویژه آموزشی از قبیل دوران کرونا، محدودیت امکانات مدرسه، فقدان اعتماد به ثبت اطلاعات دانش‌آموزان در سامانه، نبود نظارت بر تخصیص بودجه، ناعدالتی در پرداخت حق الزحمه سفیران)- ناهماهنگی (اختصاص نیافتن وقت و ساعت مشخص برای آموزش مهارت‌ها، نامناسب بودن اتحاد بین ارگان‌ها در عمل، سهل انگاری آموزش و پرورش در ارجاع کیس‌های آسیب و نارضایتی قوه قضائیه)- نبود نیروی متخصص (مشغله‌های آموزشی سفیران، فقدان نگاه آسیب‌شناسانه در اجرای طرح، تداخل کار مشاور در مدرسه و اجرای طرح نماد، اجباری نبودن مشارکت مشاوران، نبود مددکار اجتماعی در مدارس)
ضعف محتوایی /// نداشتن تناسب محتوا با فرهنگ و فهم گروه هدف (بی‌توجهی به تفاوت‌های فرهنگی، تدوین محتوای آموزشی براساس آموزش‌های مهارتی غربی، متناسب نبودن مطالب ارائه شده با گروه هدف، اسلامیزه کردن مهارت‌ها، نگارش جزوات با برخی از واژگان انتزاعی، بی‌توجهی به پیش فرض‌های فلسفی مهارت‌ها)- نبود رویکرد بازاندیشی (انجام ندادن آسیب‌شناسی و رفع اشکالات طرح بعد از اجرا، نگرشی نادرست نسبت به آسیب، نبود اطلاعات در رابطه با آسیب، وجود سفیران غیرمرتبط با مراقبت اجتماعی)

موانع اجرایی /// مشکلات مرتبط با سفیران مدارس (همکاری نکردن گروه هدف، اطلاع‌رسانی نکردن در رابطه با روند حل مشکل فرد آسیب‌دیده، درک نادرست مربیان در رابطه با مطالب تدوین شده، مشغله‌های آموزشی، کم توجهی مسئولین، چارچوب‌های طرح نماد و محدودیت‌های اجرایی، ناتوانی در پاسخگویی به برخی سوالات گروه هدف، زمانبر بودن ثبت اطلاعات در سامانه، مطابقت نداشتن با نگرش‌های مدیران)- شکلات مرتبط با دانش‌آموزان (دامه‌دار نبودن طرح، مطابقت نداشتن برگزاری با شرایط دانش‌آموزان، نبود مشاوره ثابت، وقفه در اجرا در اثر شیوع کرونا، جدی نبودن مدارس در اجرای طرح، بهانه‌گیری دبیران، نبود اعتماد، شرکت افراد محدود در طرح)- محدودیت‌های حوزه مدارس (ایجاد نشدن دغدغه مشترک در دبیران، فرایند خسته‌کننده و دست و پا گیر، نگرفتن بازخورد از مدیران مدارس، اعتماد نداشتن به ثبت اطلاعات دانش‌آموزان دارای آسیب در سامانه طرح نماد، نبود آموزش‌ها در قالب ضمن خدمت برای دبیران)- مشکلات خانواده‌ها (ناتوانی در وفق دادن با آموزش‌ها، بی‌تمایلی والدین برای شرکت در جلسات، نگرفتن بازخورد از والدین، آموزش‌های زنانه، نداشتن وقت کافی والدین، ترس از صحبت درمورد مشکلات تابو، طولانی بودن ساعت کلاس‌ها، مشکلات اقتصادی خانواده‌ها، بی‌سوادی تربیتی، محدودیت‌های ارتباطی با والدین)

مقطعی بودن و نبود انسجام و فشرده بودن آن، باعث شد استقبال زیادی صورت نگیرد. نقل قول‌ها نشان می‌داد برنامه‌ریزی که برای این طرح در نظر گرفته شده در مرحله اجرا تدوین نداشته و مقطعی است. تا حدی که سبب شده شرکت‌کنندگان و حتی سفیران به درستی اهداف طرح را درک نکنند و در اولویت اجرا قرار ندهند.

۱-۲ فراهم نبودن زیر ساخت‌ها: طرح نماد از جمله طرح‌هایی است که بودجه مناسبی در آموزش و پرورش به آن اختصاص یافته است. با این حال به دلیل فراهم نبودن زیر ساخت‌های اجرایی بسیاری از سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها با اشکالاتی مواجه شده است. از جمله این که بعد از چند جلسه برگزاری کلاس‌های توجیهی برای سفیران و مجریان طرح، مدیریت راهبردی مناسبی در جهت آسیب‌های شناسایی شده انجام نشده و به عبارتی همراهی لازم با سفیران صورت نگرفته است. چرا که این طرح در مرحله اجرا با شیوع بیماری کووید ۱۹ و پیامدهای آن از جمله تعطیلی مدارس مواجه شد و این شرایط سبب شد که طرح به خوبی اجرا نگردد. این در حالی است که دانش‌آموزان با بحران آموزش مجازی و مشکلاتی دیگر در محیط خانواده مواجه شده بودند و این فرصت مناسبی بود تا این طرح بتواند در قالبی دیگر حامی دانش‌آموزان باشد. از طرفی براساس گفته مربیان و مجریان طرح تخصیص بودجه به درستی اتفاق نیفتاد که این خود عاملی برای دلسردی و کم شدن تلاش این افراد در اجرای طرح گردید.

مشارکت‌کننده شماره نوزده: «بعد از شناسایی و غربالگری دانش‌آموزان آسیب‌دیده باید آن‌ها را به یک محیط امن هدایت می‌کردیم. برای این که کار نتیجه دهد. متأسفانه یکی از معضلاتی که در برخی از شهرستان‌های کرمان با آن مواجه بودیم، نبود خوابگاه متناسب با سن و جنسیت فرد بود. مثلاً برای بچه‌های شش تا دوازده ساله خوابگاه هست ولی برای بچه‌های دوازده تا هجده ساله چنین امکاناتی در دسترس نبود.» مشارکت‌کننده شماره دوازده: «از طرف دیگر برای ثبت آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان سامانه‌ای به‌منظور ایجاد منابع حمایتی برای افراد شناسایی شده طراحی شده بود. اما به دلیل فراهم نبودن بستر اجرایی، بسیاری از مدیران مدرسه از معرفی دانش‌آموزان خود در سامانه خودداری می‌کردند.»

۱-۳ **ناهماهنگی:** آنچه از گفته مصاحبه‌شوندگان بر می‌آمد، برنامه‌ریزی زمانی نامناسب در برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی، مشکلاتی را برای سفیران، دانش‌آموزان، دبیران و حتی والدین به‌وجود آورده است. در نتیجه هماهنگی لازم برای اجرای درست طرح انجام نمی‌شود. از سوی دیگر در زمان تصویب طرح نماد مقرر شده بود که حدود ده سازمان دیگر با آموزش و پرورش همکاری کنند تا در جهت کنترل و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و ایجاد منابع حمایتی حلقه واحدی شکل گیرد. اما در واقع چندان این همکاری موفق نبود. از یک طرف برخی از مدارس از ثبت اطلاعات دانش‌آموزان آسیب‌دیده و آسیب‌پذیر خودداری می‌کردند و از طرفی نیز سازمان‌های دیگر در حل برخی از این آسیب‌ها با مشکلات و محدودیت‌ها و یا همپوشانی وظایف مواجه می‌شدند. مجموع این عوامل سبب خروج قوه قضاییه از این طرح و قطع همکاری شد. مشارکت‌کننده شماره پانزده: «یکی از مساله‌های که قوه قضاییه با آموزش و پرورش داشت این بود که موارد آسیب به درستی یا خیلی دیر گزارش می‌شد.»

۱-۴ **نبود نیروی متخصص:** وجود سفیرانی که علاوه بر تدریس در فضای آموزشی مدرسه می‌بایست اهداف و آموزش‌های این طرح را نیز پیش ببرند سبب شد که در انجام وظایف، تداخل و کاستی‌هایی به‌وجود آید که منجر به کاهش کیفیت در هر یک از این حیطه‌ها می‌شد. در این میان بسیاری از مجریان و مربیان طرح هم بودند که یا از آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان آگاهی کافی نداشتند و یا در مداخله تخصصی مهارتی نداشتند. مشارکت‌کننده شماره چهارده: «می‌دانید آموزش صورت می‌گرفت ولی نیرویی که آسیب‌ها را بشناسد بچه‌ها را بفهمد و برای هر آسیب یک نگاه جمعی داشته باشد در کنار ما نبود.»

براساس نگاه آسیب‌شناسانه، واحد مشاوره در مدارس یکی از بازوهای مراقبتی محسوب می‌شود اما باوجود نقش مراقبتی آن، در اجرای این طرح حضور مشاوران به‌صورت اختیاری قلمداد شده بود. از طرفی بسیاری از مشاوران به دلیل ثبت اطلاعات در سامانه تمایلی به همکاری با این طرح نداشتند. از سوی دیگر در بسیاری از مدارس مددکاران اجتماعی حرفه‌ای نیز حضور ندارد که در اجرای این طرح به شکل تخصصی

کمک کند. در نتیجه فقدان نیروی متخصص مددکاری اجتماعی سبب شد آموزش و پرورش در پیگیری و حمایت از دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان همیشه نیازمند مددکاران اجتماعی شاغل در اداره بهزیستی یا کمیته امداد باشد. این شرایط و همچنین وجود تفاوت در دیدگاه‌ها، اولویت‌ها و وظایف تعریف شده مددکاران اجتماعی هر یک از آن سازمان‌ها در مقایسه با اولویت‌های سازمان آموزش و پرورش سبب دغدغه‌مندی ضعیف متخصصان شده بود. درحالی که یکی از بندهای سند نظام مراقبت اجتماعی حضور و فعالیت مددکاران اجتماعی در مدارس می‌باشد.

۲- **ضعف محتوایی:** محتوای ضعیف و نامناسب آموزشی و مهارتی در جهت آگاه کردن و ارتقای توانمندی دانش‌آموزان برای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، از دیگر چالش‌هایی است که طرح نماد با آن روبرو است. از جمله مضامین حاصل شده شامل نامناسب بودن محتوا با فرهنگ و فهم گروه هدف و همچنین نبود رویکرد بازاندیشی می‌باشد.

۲-۱ **نامناسب بودن محتوا با فرهنگ و فهم گروه هدف:** جزوات آموزشی این طرح شامل آموزش مهارت‌های مورد نیاز برای دانش‌آموزان در جهت کاهش آسیب‌های اجتماعی می‌باشد. آنچه که برای افراد مصاحبه شونده در عرضه محتوا به‌عنوان چالش در مسیر اجرایی طرح بیان گردید، ارائه مطالب یکسان، بدون توجه به فرهنگ، سن، مقطع تحصیلی و طبقه اجتماعی دانش‌آموزان هدف این طرح بود. افراد مصاحبه شونده تأکید داشتند که برخی از محتوای عرضه شده براساس نگاه و رویکردهای نظری حاکم بر جوامع غربی است که درک و فهم آن برای مجریان مدارس و گروه هدف آسان نبود. در برخی از موارد رویکردهای این‌چنینی با قالب و نگاه اسلامی و ایرانی نیز ترکیب شده که محتوای قابل قبولی به‌دست نیامده است. همچنین استفاده از برخی واژگان انتزاعی فهم مطالب را برای

برخی از شرکت کنندگان در این طرح و حتی در مواردی برای مجریان و مربیان طرح با دشواری‌هایی روبرو کرده بود. مشارکت کننده شماره بیست و هفت: «مولفین و کارشناسان این طرح مهارت‌هایی که در زمینه ارتباط و اجتماعی شدن، هست را از جوامع غربی گرفته بودند و به جواری آن‌ها را اسلامی کرده بودند و از طرفی خب همه افراد که تحصیلات بالایی ندارند افرادی که کم‌سواد و بی‌سواد هستند در کجای این طرح قرار می‌گیرند.»

۲-۲ نبود رویکرد بازاندیشی: در بسیاری از طرح‌هایی که برای اولین بار به مرحله اجرا می‌رسند، توجه خاصی به نظارت و ارزشیابی نتایج و پیامدهای آن از سوی مدیران می‌شود تا به‌منظور بهبود اثرات آن، نقایص و نقاط ضعف آن مشخص گردد. قابل انتظار بود که در شروع مرحله اجرایی طرح نماد نیز این موضوع مدنظر قرار گیرد اما بر اساس اطلاعات حاصل شده و باوجود نوبت بودن طرح، رویکردی آسیب‌شناسانه نسبت به محتوا و شیوه اجرایی آن وجود نداشته است.

به همین دلیل تا زمان انجام پژوهش به درستی این طرح مورد ارزشیابی و بازاندیشی به لحاظ رویه‌های اجرایی و محتوای آموزشی قرار نگرفته است. مشارکت کننده شماره بیست و یک: «یکی از چیزهایی که جای خالی آن در طرح بود و باعث می‌شد نقص‌های طرح حل نشود و همان‌گونه پیش برود نگرش بازخورد از مجریان و افراد مرتبط با طرح بعد از هر دوره اجرایی بود.»

۳- موانع اجرایی، در پی مطالعه چالش‌های اجرایی طرح نظام مراقبت اجتماعی در نظام آموزش و پرورش بر مبنای مولفه‌های مطرح شده و پس از جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات، به‌طور کلی موانع تحت عنوان چهار مضمون که شامل محدودیت‌های اجرایی در مدارس، محدودیت‌های حوزه دانش‌آموزی، محدودیت‌های مربوط به مدارس و مشکلات

مربوط به مشارکت خانواده‌ها، شناسایی شد.

۳-۱ مشکلات مرتبط با سفیران مدارس: مشکلات اجرایی که سفیران در فرایند اجرای طرح با آن روبرو بوده‌اند سبب شده است که نتوانند به درستی و با همان انگیزه اولیه‌ای که در مسیر اجرایی کردن اهداف طرح گام گذاشته بودند، پیش بروند. مواجه شدن آنان با مشکلاتی چون آماده نبودن برای آموزش، ناتوانی در پاسخ‌گویی به برخی از سوالات گروه هدف، همکاری و توجه ناکافی کادر مدرسه و مسوولین مربوطه، نداشتن اجازه مداخله، کمبود وقت به‌دلیل مشغله و سایر دغدغه‌های سفیران از جمله حرفه‌آموزی خود در کنار اجرای طرح سبب کاهش همکاری و افزایش دل‌سردی آن‌ها نسبت به اجرای طرح گردد. از طرفی زمانبر بودن ثبت اطلاعات در سامانه مرتبط با طرح نماد و وقت گیر بودن فرایند تکمیل فرم‌های مربوط به هر دانش‌آموز سبب کاهش عملکرد کارشناسان مربوطه می‌شد. همچنین اعتماد نداشتن کادر مدرسه به‌ویژه مدیر مدرسه نسبت به ثبت اطلاعات در سامانه و وقت گذاشتن جهت کسب رضایت این افراد در رابطه با رعایت اصل رازداری و رفع نگرانی‌های آنان در مورد اطلاعات دانش‌آموزان نیز از دیگر مشکلات بود. از طرف دیگر تطابق نداشتن طرح نماد با نگاه و رویکرد مدارس و همچنین بی‌اطلاعی سفیران از روند پیگیری دانش‌آموزان آسیب‌دیده و عرضه نکردن بسته‌های حمایتی مرتبط با آسیب دانش‌آموزان سبب ایجاد ناراحتی و احساس ناتوانی در سفیران مدارس گردید. مشارکت کننده شماره چهارده: «... طرح نماد کار سنگینی است. باید بلد کار باشد بتواند با سیستم کار کند و خیلی باید وقت گذاشت یعنی من خودم همه کارها را نمی‌توانستم در مدرسه انجام دهم. و بخشی از آن را باید در خانه انجام می‌دادم و حتی از خواب شبم می‌زدم و کارهای ثبت دانش‌آموزان را انجام می‌دادم.»

۳-۲ مشکلات مرتبط با دانش‌آموزان: طرح نماد بسیار با انرژی و انگیزه قوی مربیان اجرایی در مدارس شروع شد ولی پس از مدتی کوتاه مشخص شد که آموزش همه مهارت‌ها و تکنیک‌های تعریف شده در آن در جلسات محدود امکان‌پذیر نیست. از طرفی زمان‌بندی مشخصی نیز برای اجرای آن در برنامه‌های مدرسه تعیین نشده بود. همچنین در اجرای طرح نماد موانعی دیگری نیز وجود داشت از جمله اجازه ندادن دبیران برای حضور در طرح به‌جای حضور در کلاس، سنگینی دروس و امتحانات دانش‌آموزان و انتخاب دانش‌آموزان محدود برای شرکت در کارگاه‌ها. علاوه بر آن نبود یک مشاور ثابت و یا یک مددکار اجتماعی در مدرسه سبب شد بستر بین مدرسه و دانش‌آموزان برای ایجاد محیطی امن به جهت بازگو کردن مشکلات خود با خلاقیتی از جمله بی‌اعتماد و شکل نگرش روابط درست بین مجریان طرح و دانش‌آموزان شود. مشارکت کننده شماره سه: «چجوری می‌شه انتظار داشت طرحی که یک روز وسط زنگ ریاضی بهمون می‌گن بیاید تو کارگاه و از این طرف معلم اجازه نمی‌ده. بتونه باعث کم شدن آسیب‌ها بشه؟»

۳-۳ محدودیت‌های حوزه مدارس: ساعات طولانی حضور در کارگاه‌ها و تداخل با ساعات آموزشی دبیران و همچنین برگزاری کلاس‌ها در عصر سبب بی‌رغبتی و کم‌تمایلی دبیران برای شرکت در این کارگاه‌ها می‌شد. همین عامل سبب گردید یکی از ارکان مهم این طرح که می‌توانست همکاری لازم را جهت حضور فعال دانش‌آموزان فراهم کند، با مشکلاتی روبرو شود. به دلیل این که برخی از این کلاس‌ها جز فعالیت‌های ضمن خدمت دبیران به حساب نمی‌آمد، سبب می‌شد دبیران آن را به عنوان یک طرح غیرضروری و فوق برنامه‌ای تلقی کنند. از سوی دیگر، ناممکن بودن عرضه نظر و بازخورد به مسوولان طرح از سوی مدیران و در رابطه با عملکرد مجریان و نتایج حاصل از طرح مثل میزان کاهش آسیب‌ها نیز از محدودیت‌های دیگر طرح نماد در حوزه مدارس بود. براساس گفته‌های مصاحبه‌شوندگان اعتمادسازی لازم صورت نسبت به این طرح انجام نشده است به عنوان نمونه بی‌اطلاعی مدیران مدرسه از چگونگی برخورداری دانش‌آموزان معرفی شده از بسته‌های حمایتی تعلق گرفته به دانش‌آموزان. مشارکت‌کننده شماره هجده: «در رابطه با سامانه مساله‌ای که ذهنم به شدت درگیر آن بود این که آیا ثبت اطلاعات می‌تواند راهگشا باشد؟ در نظر بگیرد در یک شهر کوچک مشکل یک دانش‌آموز را در یک سامانه ثبت کنیم، این گونه افراد زیادی ممکن است از مشکلی که دانش‌آموز به ما اعتماد کرده و بازگو کرده است، مطلع گردند.»

۳-۴ مشکلات خانواده‌ها: براساس اطلاعات جمع‌آوری شده، والدین در ابتدا در این طرح شرکت فعال داشتند اما مجموعه‌ای از عوامل سبب ریزش والدین در کارگاه‌ها در حال برگزاری شد. از جمله این که همه والدین از نظر سواد و طبقه اجتماعی و فرهنگی در یک سطح نبودند و این عامل سبب شد برخی از حاضرین نتوانند خود را با تکنیک‌ها و مهارت‌های آموزشی وفق دهند. از طرف دیگر برخی از والدین نیز به دلیل نگرقتن پاسخ مساله‌ها و سوالات خود از افراد برگزار کننده کارگاه، آن را بی‌نتیجه ارزیابی کرده و همین عامل موجب دل‌سردی و تمایل کم آن‌ها برای شرکت در جلسات بعدی شد. به نظر می‌رسد برگزاری این کارگاه‌ها بدون بسترسازی اولیه صورت گرفت و همین عامل باعث ایجاد نگرانی والدین نسبت به محیط آموزشی فرزندانشان شد. از دیگر چالش‌های این طرح در اجرا زنانه تلقی شدن آموزش‌ها بود که سبب شد روند اجرایی طرح نماد به درستی طی نشود. به این صورت که در برگزاری این کارگاه‌ها چندان حضور و دغدغه‌ای از سوی پدران احساس نمی‌شود و همه چیز به نقش مادران، مشارکت و بازگویی مشکلات از زبان آن‌ها بستگی

داشت. مشارکت‌کننده شماره پانزده: «یکی از مشکلاتی هم که پیش می‌آمد این بود که بیشتر مادران مشارکت می‌کردند و پدران زیاد حضور نداشتند. یعنی من فکر می‌کنم ساعات برگزاری جوری بود که پدران نمی‌توانستند شرکت کنند.» از دیگر مساله‌ها شناخته شده آن بود که برخی دانش‌آموزان مشکل دار، دارای خانواده‌های مشکل دار بودند. لذا والدین آن‌ها تمایل چندانی برای شرکت در کارگاه‌ها و حل مشکلات خود و فرزندانشان نداشتند و برخی این شرایط خانوادگی را به عنوان شیوه و مسیر زندگی خود پذیرفته بودند. در برخی موارد حتی دست‌یابی به والدین و برقراری ارتباط با هر دو والد با سختی‌هایی همراه بوده است. سایر یافته‌های مرتبط با موانع اجرایی طرح نماد، وجود والدینی بود که به اندازه کافی سواد تربیتی نسبت به فرزندان خود نداشتند و براساس گفته مصاحبه‌شوندگان، یک کلام عاطفی و صمیمی را نسبت به فرزندان خود نمی‌توانستند ابراز کنند در نتیجه این شرایط، منجر به ایجاد فاصله بین آنان و فرزندانشان و بروز آسیب‌های بعدی می‌شد. از سوی دیگر وجود مشکلات اقتصادی و نبود نظارت والدین بر فضای مجازی مورد استفاده فرزندان نیز بر گسترش آسیب‌های اجتماعی برخاسته از محیط خانواده می‌افزود. مشارکت‌کننده شماره سیزده: «شما در نظر بگیرید من مادرهایی از دانش‌آموزان را سراغ دارم که معاش و خرج خانواده را از طریق قالی‌بافی در می‌آورد حالا اگر قرار باشد که عصر در جلسات این چنینی شرکت کند و این جلسات برای او انگیزه و اشتیاق ایجاد نکند پیش خود می‌گوید کاش نیامده بودم و یک گره قالی دستم جلوتر بود.»

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مطالعه چالش‌های نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان در شهر کرمان انجام گرفته است. ضعف سیاست‌گذاری، ضعف محتوایی و موانع اجرایی از مضامین به دست آمده در این مطالعه است. می‌توان گفت مهمترین مولفه‌ای که سبب ایجاد چالش در اجرای طرح نماد گردید، چالش‌های مرتبط با سیاست‌های تدوین و اجرای طرح بود. مولفه‌های

مربوط به ضعف‌های سیاست‌گذاری مانند نداشتن تداوم و انسجام طرح، فراهم نبودن زیر ساخت‌ها، همه‌گیری ویروس کرونا و تعطیلی مدارس، نداشتن اعتماد به ثبت اطلاعات، بی‌عدالتی در پرداخت حق‌الزحمه‌های سفیران طرح، نداشتن وقت و زمان مشخص برای آموزش، مشغله‌های آموزشی مربیان، نبود رویکرد بازاندیشی و تداخل کار مشاوره در مدرسه با اجرای طرح نماد و مواردی از این دست سبب بروز چالش‌هایی در طرح نظام مراقبت اجتماعی گردید. یافته بعدی در مورد موانع محتوایی طرح نظام مراقبت اجتماعی بود. بیشتر مشارکت‌کنندگان به‌ویژه سفیران طرح بیان می‌کردند که جزوات مدون طرح شامل مطالبی است که درک برخی از آن برای گروه هدف و حتی سفیران طرح دشوار است. از طرفی نبود رویکرد بازاندیشی در رابطه با ارتقای طرح و نبود امکان ارزشیابی از دیگر موانع محتوایی بود. در زمینه اجرای طرح نیز موانع و مشکلاتی وجود داشت که سبب شد عملکرد موثری که از اجرای طرح انتظار می‌رفت به درستی محقق نگردد. مواردی مثل دلسردی سفیران طرح، نداشتن آمادگی آن‌ها، ناتوانی در پاسخ‌گویی به سوالات گروه هدف، مطابقت نداشتن با ساعات کلاسی دانش‌آموزان، نداشتن دغدغه مشترک در دبیران، بی‌اعتمادی به ثبت اطلاعات دانش‌آموزان دارای آسیب در سامانه طرح نماد، بی‌تمایلی والدین برای شرکت در جلسات، آموزش‌های زنانه و فقدان سواد تربیتی را از مهمترین موانع اجرایی طرح نظام مراقبت اجتماعی دانست.

در خصوص وجوه مشترک این مطالعه با تحقیقات پیشین می‌توان به این موارد اشاره کرد. توجه به شناسایی آسیب‌های اجتماعی در مدارس و برنامه‌هایی برای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، همچنین نبود متخصصین آسیب‌شناس مثل مددکاران اجتماعی در مدارس که منجر به اجرا نشدن

برنامه‌های پیشگیرانه و یا تداوم نداشتن آن برنامه‌ها شده است. به‌طور مثال، پژوهش احدی و امامی احمد آباد، [۶] حسینی سنگریزه و همکاران [۵] که در همه این مطالعات بر لزوم ایجاد رویکردهای جدید و بازاندیشی در محتوا و سیاست‌گذاری‌های این طرح تاکید داشتند. ماچین و همکاران [۱۰] در پژوهش خود بر این نکته تاکید کردند که متخصصان حوزه بهداشت و مراقبت اجتماعی مثل مددکاران اجتماعی ملزم به همکاری با یکدیگر به منظور عرضه مراقبت‌های شخص محور در مدارس هستند. بنابراین، افراد حرفه‌ای در قالب تیم‌های چند رشته‌ای تصمیم‌گیری می‌کنند. در حالی که در مطالعه حاضر مشخص شد که در طرح نماد این همکاری بسیار کم‌رنگ است. پژوهش ساندھیو و همکاران [۱۳] بر این مهم تاکید کرد که نیاز به برنامه‌های غربالگری مراقبت اجتماعی باید به‌صورت مستمر وجود داشته باشد. اما در این مطالعه ما معلوم شد که این برنامه‌ها تداوم کافی ندارد. در مقابل پژوهش حاضر با مطالعه شیک و همکاران [۱۱] نتایج مشابهی دارد. آنان نشان دادند که اکثریت نوجوانان آموزش مهارت‌های زندگی را در برنامه درسی مدرسه ناکافی می‌دانستند.

مطابق نظریه کیز و براساس رویکرد سلامت اجتماعی باید به پنج بعد شکوفایی، همبستگی، انسجام، پذیرش و مشارکت توجه گردد. در همین راستا آنچه که در طرح نماد مهم بوده و به‌نظر می‌رسد کمتر به آن توجه شده است وجود برنامه‌ای است که بتوان در محیط آموزشی و پرورشی مدارس به‌گونه‌ای اجرا کرد که پنج بعد نگاه کیز را با خود داشته باشد. این مهم میسر نمی‌گردد مگر با شناسایی نقاط ضعف نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان و سپس بازاندیشی آن در راستای تدوین و تکمیل برنامه‌هایی که به درستی در جهت آسیب‌شناسی، کنترل و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و همچنین توانمندسازی اجتماعی دانش‌آموزان گام بردارد. به همین جهت رویکرد سلامت اجتماعی در واقع بیان‌کننده شاخص‌هایی در طرح‌ریزی و اجرای برنامه‌های تعیین شده اجتماعی می‌باشد که سلامت اجتماعی گروه هدف تامین شود. پیشنهاد می‌شود که در رابطه با طرح نماد به‌عنوان یک طرح مراقبتی جامع، سرمایه‌گذاری انسانی و تخصصی بیشتری صورت گیرد. این سرمایه‌گذاری می‌تواند سبب اجرای موثرتر، تداوم و ماندگاری نتایج مثبت طرح گردد. همچنین با توجه به گستردگی دسترسی دانش‌آموزان به فضای رسانه‌ای مجازی، توصیه می‌گردد بخشی از فرایند اجرایی برنامه‌های طرح نماد به‌صورت مجازی برگزار شود تا خلا کمبود نیروی متخصص، کمبود وقت دبیران و حضور کم‌رنگ والدین در کارگاه‌ها، تا حد زیادی برطرف گردد.

محدودیت‌ها: از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر ناآگاهی جامعه پژوهش در رابطه با ضرورت نقش مددکاری اجتماعی در مدارس می‌باشد که این عامل سبب شد در بسیاری از مصاحبه‌های

تضاد منافع: نویسندگان گواهی می‌کنند که هیچ نوع تضاد منفعی [چه نویسندگان با یکدیگر و چه با افرادی خارج از تیم نویسندگان و چه با سازمان‌ها و...] وجود ندارد.

سپاسگزاری: نویسندگان از تمامی دانش‌آموزان، والدین و معلمان که در این پژوهش همکاری نمودند تشکر و قدردانی می‌نمایند.

صورت گرفته آگاهی کم مشارکت‌کنندگان در رابطه با این نقش سبب شکل نگرفتن مصاحبه کامل و گرفتن اطلاعات لازم گردد.

پیشنهادهای: با توجه به این که مشارکت‌کنندگان پژوهش از دانش‌آموزان مدارس و افراد مرتبط با مدارس می‌باشند، پیشنهاد می‌گردد که برنامه درسی و پرورشی مداوم و نظام‌مند در زمینه مراقبت اجتماعی مدارس تدوین و اجرا گردد و نیز پیشنهاد می‌شود در زمینه توسعه نگرش مطلوب در رابطه با لزوم وجود مددکار اجتماعی در مدارس اقداماتی اساسی صورت گیرد.

منابع

References:

1. Nazari S, Jafarinia G, Gorgin B, Mahini A. Designing and validating the family education curriculum framework in the field of prevention and coping with social harms of students. *Islamic Life Style* 2020; 3: p.93-107. <http://islamiclifej.com/article-1-786-en.html>
2. Samaram E. Social work theories. 2012, Tehran: Allameh Tabatabai University Press. p. 10. [Persian] <http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/2992597>
3. The document of the national coalition of students' social care system. Laws and Regulations Portal of Islamic Republic of Iran. 2015. [Persian] <https://qavanin.ir/Law/TreeText/253908>
4. Kazemi A. 30% of students exposed to psychological and social harm, ISNA news agency, 2018: isna.ir/xd5mZ3. [Persian]
5. Hossini Sangrizeh A, Niazazari K, and Enayati T. Identification of effective factors on empowerment of schools with emphasis on social care system of students. *School Administration*, 2019. 7(4): p.283-260. [Persian] <https://doi.org/10.34785/j010.1398.748>
6. Ahadi F, Emami Ahmadabad S. Challenges, conflicts and gaps in implementing the student social care system plan in measuring prevention teachings. *The Quarterly Journal of Interdisciplinary Legal Research*, 2021. 2(1): p.53-68. [Persian] <https://ilrjournal.ir/article-1-86-en.html>
7. Rajabipour M. Student delinquency and the possibility of growth-oriented social prevention (from the point of view of education experts). *Police Science Quarterly* 10(2): p.128-151, 2008. [Persian] http://pok.jrl.police.ir/article_96993.html
8. Ahmadi-Mousavi M. The role of education in preventing child delinquency and Bz hdydgy. *Crime Prevention Studies*, 2013; 1392(27): p.109-146. [Persian] http://cps.jrl.police.ir/article_13598.html?lang=en
9. Utami R, Amalia N, Prayitno H, Prihandini T, & Pradana F. Internalization of character value of social care for madrasah students ibtidaiyah muhammadiyah in education disruption era. *Proceedings of the Proceedings of the 4th Progressive and Fun Education International Conference, Profunedu*, 2019; 6-8 August. <https://doi.org/10.4108/eai.7-8-2019.2288427>
10. Machin L.L, & Proctor R.D. (2021). Engaging tomorrow's doctors in clinical ethics: Implications for healthcare organisations. *Health Care Analysis. Journal of Health Philosophy and Policy*, 2021; 29(4), p.319-342. <https://doi.org/10.1007/s10728-020-00403-z>
11. Shek D.T, Lin L, Ma C.M. et al. Perceptions of adolescents, teachers and parents of life skills education and life skills in high school students in Hong Kong. *Applied Research Quality Life*, 2021; 16(5), p.1847-1860 (2021). <https://doi.org/10.1007/s11482-020-09848-9>
12. Debra M. Jozefowicz-Simbeni H. An ecological and developmental perspective on dropout risk factors in early adolescence: Role of school social workers in dropout prevention efforts. *Children & Schools*, 2008. 30(1): p.49-62. <https://doi.org/10.1093/cs/30.1.49>
13. Sandhu S, Xu J, Blanchard L, Eisenon H, Crowder C, Munoz VS, Drake C, Bettger, JP. A community resource navigator model: utilizing student volunteers to integrate health and social care in a community health center setting. *International Journal of Integrated Care*, 2021; 21(1): 2, p.1-12. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33597833/>
14. Ahmadipour M. The role of rights in maintaining the health and safety of children in society. 2017. *The First National Conference on the Globalization of the Rights of Children and Adolescents from the Legal and Psychological Perspective*, Mashhad. [Persian] <https://civilica.com/doc/771170/>
15. Hashemi A, Ghasemi Y. Doing a research by thematic analysis: A practical, step-by-step guide for learning and teaching (Case study: Music usage of M.A. students at Ilam University). *Scientific Journal Of Ilam Culture*, 2020; 20[64.65]: p.7-33. [Persian]. https://www.farhangeilam.ir/article_106790.html?lang=en